

Iš esmės, su daugeliu EK pirmininkės per metinį pranešimą pristatytų išsikeltų tikslų sutinku, tačiau iki šiol kai kuriose srityse labai trūksta konkretumo, kai kurių temų nutylėjimas sukėlė, švelniai tariant, nusivylimą. Tikiuosi, kad jau greitai metu sulauksime konkrečių dokumentų su sprendimų pasiūlymais. Nebėra laiko deklaruoti europinės vertybes – laikas veikti. Trumpai pristatau savo nuomonę apie Lietuvai aktualiausias sritis.

ŽEMĖS ŪKIS

Mane, kaip EP Žemės ūkio ir kaimo plėtros komiteto narį, pirmiausia ir labiausia nustebino tai, jog metiniame pranešime nebuvo nieko pasakyta apie ES bendrosios žemės ūkio politikos (BŽŪP) ateitį. Tiek Lietuvos, tiek visos Europos ūkininkai laukė informacijos apie BŽŪP reformą, strategiją „nuo lauko iki stalo“ ir išsipareigojimus pagal atnaujintą klimato planą. Tačiau apie ūkininkų ateitį nebuvo pasakyta nė žodžio! Prasidėjus COVID-19 pandemijai, buvo tiek daug kalbėta apie ES ir atskirų valstybių narių apsirūpinimo maistu svarbą kaip vieną iš saugumo garantų ir aš asmeniškai tikėjausi, kad tai bus viena iš svarbiausių pranešimo temų, tačiau vakar žemės ūkio klausimai Ursulos von der Leyen pranešime nesulaukė net menkiausio dėmesio.

Kodėl ši tema turėjo užimti deramą vietą EK pirmininkės pranešime? COVID-19 pandemija aiškiai atskleidė, ką mums visiems reiškia valstybės gebėjimas savarankiškai apsirūpinti maistu. Turėtume būti labai dėkingi savo šalies ūkininkams, kad, nepaisant didelių sunkumų, kai reikia nelygiomis sąlygomis konkuruoti Europos Sąjungos rinkoje, jie bando išlaikyti žemės ūkio sektorių gyvą. Mes jokių būdu negalim leisti ūkininkams atsisakyti dirbti žemę – paprasčiau sakant – gaminti maistą. Kodėl? Nes maistas yra gyvybiškai būtina prekė bet kokioje situacijoje: ar tai būtų ramūs valstybės klestėjimo, augimo laikai, ar tai būtų krizinė situacija. Jeigu neturėsime savo maisto, turėsime pirkti jį už tokią kainą, kokią mums primes išorės gamintojai. Ir jis tikrai nebus pigus jiems žinant, kad neturime savo produkcijos, galinčios konkuruoti nei kaina, nei kokybe su atvežtine. Tai jau yra nutikę su kai kuriais sektoriais, pavyzdžiui, su kiauliena ir jos gaminiais. Jau ne kartą esu minėjęs, kad labiausiai į neviltį ūkininkus varo net ne konkretūs jiems nepalankūs sprendimai, o būtent nežinia, kai negali planuoti savo veiklos artimiausioje ateityje. Jei nesugebėsime užtikrinti žemės ūkio sektoriaus visose šalyse narėse, mes neteksime vieno iš svarbiausių saugumo garantų.

EK pirmininkė skyrė atskirą dėmesį vidaus rinkai ir jos stiprinimui, tačiau nieko konkretaus, kaip vidaus rinkoje veiks ūkininkai, kurių per ateinantį laikotarpį laukia milžiniški iššūkiai – žalinimas, nauja išmokų sistema, perėjimas prie „nuo lauko iki stalo“ strategijos.

SANTYKIAI SU RUSIJA

Kalbėdama apie santykius su Rusija, U. Von der Leyen pasisakė labai dviprasmiškai: „A. Navalno apnuodijimas nėra vienkartinis. Matėme dėsningumą Gruzijoje ir Ukrainoje, Sirijoje ir Solsberyje ir kišimasi į rinkimus visame pasaulyje. Šis modelis nesikeičia – ir joks dujotiekis to nepakeis.“ Mat taip ir liko neaišku, ar tai reiškia, kad jei ir sustabdysime Nord Stream 2 dujotiekio statybą – niekas nepasikeis, todėl neverta stabdyti šio projekto?

BALTARUSIJA

Ursula von der Leyen ir vėl deklaravo ES paramą Baltarusijos žmonėms. Ji pripažįsta, kad brutalus Baltarusijos Vyriausybės atsakas į visuomenės protestus yra gėdingas bei pakartoto, kad Prezidento rinkimai nebuvo nei laisvi, nei sąžiningi. Tačiau nieko naujo šia tema iš esmės nebuvo pasakyta. Šią poziciją Europos Komisija jau buvo įvardijusi ir anksčiau. Tikėjau, kad įvykiai Baltarusijoje bus papildomas argumentas Europos Komisijai pagaliau rimtai įvertinti galimybę neišsileisti į ES rinką, galima sakyti, Rusijos projekto – Baltarusijos Astravo atominės elektrinės – nesaugiai pagamintos elektros energijos. Tačiau apie tai nebuvo kalbėta.

SVEIKATOS SISTEMA

EK pirmininkė pabrėžė, kad ateities iššūkius įveikti mums padės tik socialiai orientuota, humaniška ES ekonomikos politika. Europa ir toliau turi visų pirma rūpintis gyvybėmis ir socialine, ekonomine piliečių gerove. Todėl pirmuoju savo uždaviniu U. Von der Leyen įvardijo – sukurti stiprią „Europos sveikatos sąjungą“. Buvo kalbama apie ES kompetencijas, institucines galimybes sveikatos reikalų srityje, kurios iki šiol priklauso valstybių narių nacionalinių kompetencijų sričiai. Šioje temoje visas dėmesys buvo skirtas kovai su pandemija dabar ir virusologiniais iššūkiais ateityje, kad daugiau tokios krizės europiečių neužgriūtų taip netikėtai ir nepasiruošus. Tačiau neskirta pakankamai dėmesio kitoms sritims, ypač onkologijos. Žinome, kaip ištikus pandemijai sutriko visų gydymo paslaugų tiekimo sistema. Reikia tikėtis, kad į tai bus atsižvelgta rengiant ES kovos su vėžiu strategiją.

DARBO UŽMOKESTIS

Ursula von der Leyen akcentavo, kad daugelis žmonių nebeišgyvena iš darbo – dėl kritusių atlyginimų žmonės nebeturi galimybės gyventi orų gyvenimą, todėl EK pirmininkė įsipareigojo iki šių metų pabaigos pristatyti pasiūlymą, kad visose ES šalyse būtų sukurta minimalaus darbo užmokesčio sistema.

VIDAUS RINKA

Dar vienas EK pirmininkės pažadas – pristatyti naują strategiją dėl vidaus rinkos. Pandemija priminė, kaip mūsų ekonomikos tarpusavyje susiję, koki svarbą vaidmenį vidaus rinka vaidina mūsų gerovei, todėl turime jai padėti, suteikti paskatą, sumažinti kliūtis. Taip pat atkreiptas dėmesys į būtinybę kuo skubiau atkurti tinkamai veikiančią Šengeno erdvę.

KLIMATAS

Pasak EK pirmininkės, Žaliasis kursas – mūsų planas pasiekti, kad Europa jau 2050 m. taptų pirmuoju klimatui neutraliu žemynu. U. von der Leyen paskelbė tikslą iki 2030 m. sumažinti klimato kaitą skatinančių dujų išlakas 55 proc., taip pat pranešė, kad 37 proc. ekonomikos gaivinimo fondo lėšų tiesiogiai bus skirta kovai su klimato kaita. Ji išskyrė būstų renovavimo būtinybę. Pastatai, kur gyvename ir dirbame – išskiria daugiau nei 40 procentų CO2 emisijų. Jie turi tapti tvaresni energetiniu požiūriu. Iškeltas tikslas suteikti papildomą impulsą pastatų energetinei renovacijai. Pilnai gyvenamuosius daugiabučius, viešuosius pastatus ir šilumos ūkį atnaujinusi Ignalinos rajono savivaldybė čia galėtų būti pavyzdys ir gerosios patirties šleikdėja ne tik Lietuvai, bet ir visai Europai. Kalbėta apie tai, kad technologijos, žinios, žaliosios investicijos, žiedinė ekonomika sukurs neutralią klimatui ekonomiką. Žadėta parama regionams, kuriems prisitaikyti prie žalios ekonomikos virsmo bus sunkiau. Tai aktualu ir kai kuriems labiausiai nuo taršios pramonės priklausomiems Lietuvos regionams, pvz., Kauno, Panevėžio, Alytaus rajonams.

SKAITMENIZACIJA

Didelis dėmesys skirtas skaitmeniniam sektoriui. Turime naujas technologijas, kurių dėka milijonai žmonių net pandemijos metu dirbo, įmonės vykdė prekybą, viešosios paslaugos piliečiams buvo teikiamos elektroniniu būdu. EK pirmininkės teigimu, ateinantis dešimtmetis turi būti skaitmeninis. Anot jos, ypatingai nepriimtina, kad 40 proc. kaimo vietovių neturi prieigos prie greitaigio interneto. Tam turime daryti viską, kad kaimo vietovėse bendruomenės, įmonės, pramonė turėtų deramą infrastruktūrą. Lietuva yra pavyzdinė šalis dėl greitaigio interneto pasiekiamumo, infrastruktūros čia netrūksta nė viename regione. Tačiau mums aktualu gyventojų gebėjimai pilnavertiškai naudotis šiomis technologijomis. Net Vilniuje į mano biurą kreipėsi ne vienas vyresnio amžiaus žmonių, kurie prašė padėti jiems susikurti paskyras socialiniuose tinkluose ir išmokyti jais naudotis. Tad, manau, atėjo laikai, kai nebegalime sau leisti informacinės atskirties dėl amžiaus ar kitų priežasčių. 20 proc. Next Generation EU lėšų bus investuojama į skaitmeninį sektorių.

VAKCINA NUO COVID-19

Ursula von der Leyen taip pat kalbėjo apie 16 mlrd. Eur investicijas į vakcinos kūrimą. Ji

iškėlė tikslą – užtikrinti, kad vakcina būtų prieinama visiems. Dėl vakcinos prieinamumo tik prasidėjus pandemijai su grupe europarlamentarų kreipėmės į Europos Komisiją. Matėme grėsmę, kad investuojant didžiules ES lėšas, sutartyse su tyrimus atliekančiomis ir vakciną kuriančiomis laboratorijomis, nėra numatytos autorinių teisių nuostatos, leidžiančios sukurtą vakciną gaminti kitiems gamintojams, kurie galėtų užtikrinti pakankamus kiekius, konkurencingą kainą ir prieinamumą. Tikiuosi, kad šis Europos Parlamento raginimas buvo išgirstas ir vakcinas už ES pinigus kuriančios laboratorijos nepiktinaudžiaus nei kaina, nei galimybe pagaminti reikiamus vakcinos kiekius.

